

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Боровець Олена

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Рівненського державного гуманітарного університету*

Сміцька Оксана

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна*

Формування громадянської компетентності молодших школярів є пріоритетним завданням Нової української школи, окресленим Державним стандартом початкової освіти. Наразі стратегія розвитку початкової освіти спирається на компетентнісний підхід, який покликаний усунути протиріччя між вимогами освітніх програм, запитами суспільства та потребами життя самої особистості.

Компетентнісний підхід, на думку В. Химинця, слід трактувати як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей учнів [5]. З-поміж десяти ключових компетентностей, які мають набути здобувачі початкової освіти, значаться громадянські та соціальні компетентності. Вони співвідносяться з ідеями свободи, любові до Батьківщини, демократії, патріотизму, верховенства права, справедливості, толерантності, поваги до прав людини, гідності та відповідальності, задоволення особистих та суспільних інтересів [1].

Т. Ремех вважає, що громадянська компетентність – це цілісне інтегроване утворення в сукупності здатностей особистості, які потрібні для її успішної самореалізації та соціальної взаємодії в демократичному суспільстві [3, с. 35].

Проблема формування громадянської компетентності учнів знаходиться в центрі уваги багатьох науковців і практиків. Сутності громадянської компетентності, виокремленню її структурних компонентів, визначенню способів формування присвячені дослідження І. Беха, Н. Бібік, О. Боярчук, Л. Вережак, О. Власенко, В. Доміної, І. Жадан, Л. Ілійчук, Т. Ладиченко, Ю. Олексіна, О. Пометун, М. Рафальської, Т. Ремех, О. Савченко, Т. Смагіної, І. Тараненко та інших. Науковці Т. Бакка, П. Вербицька, О. Кучер, Т. Ладиченко, В. Оржеховська, О. Пометун, С. Позняк, К. Чорна та інші фокусують увагу на становленні та розвитку

громадянської освіти в площині формування громадянської компетентності особистості.

Слід зауважити, що сутність громадянської компетентності учня можна виявляти за різними вимірами, як-от: за її природою, за структурою, за функціональним призначенням, за широтою дії [4, с. 288]. Початкова школа, будучи осередком громадянської освіти та виховання, забезпечує формування громадянської компетентності учнів як сукупності елементів: системи знань, умінь, навичок, переживань, переконань, цінностей.

Як показує аналіз досвіду роботи вчителів початкових класів Постійненського ліцею Дераженської сільської ради Рівненського району Рівненської області, колектив усвідомлює важливість формування громадянської компетентності учнів, відтак зосереджений на пізнанні учнями демократичних принципів життя, набутті громадянських знань, умінь і досвіду участі в суспільному житті, реалізації знань на практиці; розвитку громадянських чеснот – норм, установок, ціннісних орієнтацій та якостей, якими характеризуються громадяни демократичного суспільства.

Інтеграція громадянської освіти під час навчання у школі I ступеня забезпечується в межах викладання обов'язкових для всіх закладів загальної середньої освіти навчальних предметів («Я досліджую світ», «Українська мова та читання», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Іноземна мова» та інших).

Під час дидактично-методичної організації навчання особливу увагу вчителі звертають на практичний аспект застосування здобутих знань, умінь, навичок, уявлень. Через обмеженість життєвого досвіду учнів постійно залучають до обговорень та аналізують їх враження, забезпечують чуттєву опору на результати дослідження об'єктів та явищ довколишнього світу.

Основними засобами формування громадянської компетентності на уроках є освоєння здобувачами початкової освіти засобів і прийомів дослідницької діяльності, пошуку та аналізу інформації, вирішення конфліктів, спілкування, прийняття рішень. Також учителі послуговуються активними та інтерактивними методами навчання, які передбачають взаємодію та співпрацю з іншими в процесі вирішення навчальних і практичних завдань. Саме вони допомагають варіативно моделювати конкретні ситуації, що стосуються громадянського життя, дозволяють зрозуміти важливість співробітництва, сутність демократичних процесів у суспільстві. До таких форм і методів належать рольові ігри, інсценізації, дебати, дискусії, проєкти з вирішення соціальних проблем, проєкти в місцевій спільноті, колективне виконання творчих завдань.

Активні та інтерактивні методи створюють необхідні умови для становлення та вдосконалення громадянської компетентності завдяки

включенню учнів в осмислене проживання та переживання індивідуальної та колективної діяльності, для усвідомлення та прийняття ними громадянських цінностей, для накопичення досвіду громадянської діяльності [2].

Узагальнюючи, зазначимо, що формування громадянської компетентності здобувачів початкової освіти в Новій українській школі забезпечується змістом навчальних дисциплін і процесуальною складовою освіти через використання різноманітних методів, прийомів, засобів, технологій навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жадан І. Громадянська компетентність: соціальні очікування та реалії: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної соціальної та політичної психології. Київ, 2021. 105 с.
2. Ілійчук Л., Вережак Л. Формування громадянської компетентності учнів: сучасні підходи та досвід упровадження в умовах НУШ. *Гірська школа Українських Карпат*. 2021. № 24. С. 104-107.
3. Ремех Т. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 34-41.
4. Рудницька Н., Шанскова Т., Коновальчук І. Формування громадянської компетентності учнів початкових класів в умовах становлення нової української школи. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 57. Т. 2. С. 285-292.
5. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 360 с.